

FinRA 3rd Baltic Sea-17th Nordic Literacy Conference August 2016

Dyslexiscreening i Svenskfinland: Nya FS-DUVAN – *FinlandsSvenska* DUVAN

- *urval av PPT* -

FD Signe-Anita Lindgrén
Projektlektor i tillämpad lingvistik
Engelska språket och litteraturen
Åbo Akademi
signe-anita.lindgren@abo.fi

Abstrakt

Dyslexiscreening i Svenskfinland: Nya FS-DUVAN

Specifika läs- och skrivsvårigheter, dyslexi, anses vara en av de vanligaste orsakerna till problem med flytande läsning och skrivning. Det är känt att problem som tyder på bristande fonologisk processering ofta finns kvar ännu i vuxen ålder. För specialarrangemang och träningsprogram förutsätts ofta en gedigen utredning. En sådan kan med fördel börja med en kartläggning av den fonologiska förmågan.

Här presenterar jag testfamiljen FS-DUVAN, finlandssvenska DUVAN, som bygger på rikssvenska screeningtest för dyslexi av professor Ingvar Lundberg och Ulrika Wolff (DUVAN™, Lilla DUVAN™, MiniDUVAN™). Den finlandssvenska versionen har test för tre målgrupper: FS-DUVAN™ dyslexiscreening för finlandssvenska ungdomar och vuxna normerat för elever i årskurs 1 i yrkesskolan, årskurs 1 i gymnasiet och studenter under första studieåret på universitetsnivå, Lilla FS-DUVAN för skolelever normerat för årskurs 3, 5, 7, och FSMiniDUVAN för 5-åringar.

FS-DUVAN och Lilla FS-DUVAN kan utföras i grupp eller individuellt och är avsett att identifiera individer i riskzonen för dyslexi. Med delprov mäts olika fonologiska funktioner som är centrala för automatisk och flytande läsning och skrivning. En självrapport ingår också. Med FSMiniDUVAN kan man på liknande sätt kartlägga fonologisk medvetenhet, som är viktig för den tidiga läsinläringen.

I presentationen beskriver jag testen, testuppgifterna och en del skillnader mellan de rikssvenska och de finlandssvenska versionerna.

Nyckelord: dyslexi, fonologisk hypotes, grupptestning, screening, finlandssvensk

Lindgrén, S-A. Dyslexi screening i Svenskfinland: Nya FS-DUVAN. Book of Abstracts. FinRA 3rd Baltic Sea-17th Nordic Literacy Conference, Åbo/Turku. August 2016, sid 111.

signe-anita.lindgren@abo.fi

Upplägg

- Bakgrund
 - Den rikssvenska DUVAN familjen; teorigrund
 - Standardisering, normering för Svenskfinland
- FS-DUVAN testfamiljen
 - FS-DUVAN™ (publicerades 2015)
 - Lilla FS-DUVAN (utkommer 2017?)
 - FSMiniDUVAN (utkommer 2017?)

signe-anita.lindgren@abo.fi

◦ BAKGRUND

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

- LoS-problem = vanliga
 - Utredning/diagnos för träning, special arr.
 - Brist på
 - Behov av
- } standardiserade och normerade test för Svenskfinland

(Lyttbacka 2014)

- Rikssvenska test ej alltid lämpliga för finlandssvenskt bruk (Lindgrén 2012)

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

DUVAN (rikssvenska) testfamiljen

- *DUVAN: Dyslexiscreening för ungdomar och vuxna* (Lundberg & Wolff, 2003)
- *Lilla DUVAN Dyslexiscreening för årskurs 3, 5 och 7* (Wolff 2010)
- *MiniDUVAN Test av fonologisk medvetenhet hos förskolebarn* (Wolff, 2013)

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

DUVAN testfamiljen: teoretiskt förankrad

”...allt klarare belägg för att det underläggande problemet vid dyslexi har med språkets ljudsystem, dess fonologi, att göra”

(Lundberg & Wolff, 2003; jfr. Høien/Lundberg 1999)

”Dyslexi...ihållande störning av kodningen av skriftspråket, förorsakad av en svaghet i det fonologiska systemet.” (Høien/Lundberg 1999.)

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

- Testar

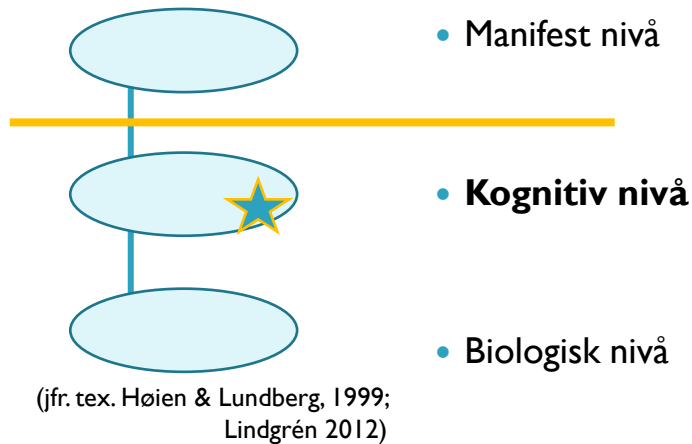
1. Fonologisk representation
2. Fonologisk medvetenhet
3. Fonologiskt arbetsminne
(Ortografisk precision)

Uppgiftstyperna, itemsen noga förutprovade

→ *underliggande* funktioner viktiga för lös

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

signe-anita.lindgren@abo.fi

Bakgrund

- Bearbetning av testmaterialet
- Anpassning till finlandssvenska och finlandssvenska förhållanden

Omfattande:

- Språkliga, lingvistiska ändringar
- Kulturellt motiverade ändringar
- Tekniska ändringar

→ Insamling av normativa data

signe-anita.lindgren@abo.fi

Lingvistiska

- e/ä-ljud
- sj-ljud
- utbyte av items som inte är lämpliga som non-ord
(*jaksa, him, mind, sitsa, danti, marta* m.fl.)
- utbyte av items med två korrekta stavningssätt (SAOL)
(*spagetti/spaghetti; sprej/spray* m.fl)
- *m.m.*
- intonation, betoning
- (*allmänlingvistiska, m.m.*)

Kulturella

- ”Alla måste gå i skolan i Sverige. ...i minst 9 år?”
- CSN =?
- ... det var lätt att lära mig främmande språk...
- ”Troll? En drake!”

Tekniska

- ljudinspelning
- röd/gröna ja-nej kort
- ”Varför har stenarna olika färg?”

Exempel på ändringar

Se t.ex. Lindgrén, 2012; Lindgrén & Laine, 2007

signe-anita.lindgren@abo.fi

FS-DUVAN TESTFAMILJEN

(Lindgrén, 2012; Lindgrén & Laine, 2007; 2015; manuskript a, b)

signe-anita.lindgren@abo.fi

Efter omfattande bearbetningar:

Finlandssvenska versioner:

- DUVAN → FS-DUVAN
- Lilla DUVAN → Lilla FS-DUVAN
- MiniDUVAN → FSMiniDUVAN

med normativa data från över 100 deltagare i varje normgrupp (totalt 1092 deltagare).

Stratifierat slumpmässiga urval, beaktar geografisk spridning, proportionellt sett representativt antal deltagare per årskurs, obligatorisk lektion.

signe-anita.lindgren@abo.fi

FS-DUVAN™

Dyslexiscreening för finlandssvenska ungdomar och vuxna (Lindgrén & Laine, 2015)

- Normativa data med gränsvärden för
yrkesskola åk 1 (n= 192)
gymnasiet åk 1 (n= 173)
universitet första års studerande (n=143)

signe-anita.lindgren@abo.fi

Lilla FS-DUVAN

*Dyslexiscreening för finlandssvenska elever i
årskurs 3, 5 och 7* (Lindgrén & Laine, manuskript-a)

- Normativa data med gränsvärden för skolelever i
 - åk 3 (n=155)
 - åk 5 (n=190)
 - åk 7 (n=136)

signe-anita.lindgren@abo.fi

FS-DUVAN

Lilla FS-DUVAN

- Screeningtest; utförs i grupp el. individuellt
- Penna, svarshäfte, ja-nej skyltar,
- 40 min
- 5 olika typer av uppg. + självrapport
 - Fonologisk representation
 - ~~Fonologisk medvetenhet~~
 - Fonologiskt arbetsminne
 - Ortografisk precision
- 25 min
- 3 olika typer av uppg. + självrapport
- Summapoängen utvärderas mot ett gränsvärde i resp. grupp
→ riskzon för dyslexi

signe-anita.lindgren@abo.fi

Självrapport	Omvänd spoonerism
<p>Det är lätt att fylla i blanketter på t.ex. bank, för FPA eller studiestödet.</p>	<p>näv ros → räv nos</p>
Arbetsminne 	Ljudet ger ordet
<p>Bokstaven F. Hästar går i hagen. Kan hästar tala? [JA/NEJ]</p>	<p>möris bagör buur</p>
Vokabulär-fonologiskt	Bokstäverna ger ordet
<p>Avrättning ekskursion exekution exklusion</p>	<p>mäst messt mest (Lindgrén, 2012; Lindgrén & Laine, 2007; 2015)</p>

signe-anita.lindgren@abo.fi

FSMiniDUVAN

Test av fonologisk medvetenhet hos finlandssvenska förskolebarn (Lindgrén & Laine manuskript-b)

- Normativa data för barn under skolåldern
5-åringar (4;10–5;8)
- Summapoäng
utvärderas mot gränsvärden för normgruppen (lågt-genomsnittligt-högt)

signe-anita.lindgren@abo.fi

FSMiniDUVAN

- administreras **individuellt**
- bättre följa, förstå den **fonologiska utvecklingen** hos barn i förskoleåldern
- **utgångspunkt för planering och uppföljning** av språkträning och aktiviteter i förskolan
- **utesluta fonologiska problem** hos barn med t.ex. språkstörning

signe-anita.lindgren@abo.fi

FSMiniDUVAN

- 4 fonologiska testblock med deltest
 - testar olika nivåer av lingvistiska enheter och olika nivåer av fonologisk komplexitet
- Arbetsminne
- 40 min
- Bildbok, testprotokoll, handdocka, stenar

signe-anita.lindgren@abo.fi

FS-DUVAN testfamiljen

Bra intern reliabilitet och konvergent validitet.
Läskedjor (Jacobson, 2001) och *Vilket ord är längst*
 och *Hur många ljud hör du ur Hur låter orden*
 (Häggström & Brännström, 2008).

- Lätt att administrera
- Lätt att poängsätta
- Lätt att tolka

Kan användas av
 psykologer, speciallärare, lärare m.fl.
 → någon med testvana.

signe-anita.lindgren@abo.fi

Tack till

psykologie och logopedie studerande vid ÅA
 C. Karlberg, A. Koivisto, K. Ollila, K. Engren-
 Sandberg, A. Stenhäll, E. Wilén, A-M. Wistbacka
 för hjälp med delar av datainsamlingarna

och till deltagarna,
 skolmyndigheterna och föräldrarna!

signe-anita.lindgren@abo.fi

Referenser (urval)

- Lindgrén, S-A. 2012. *Mild Developmental Dyslexia in University Students: Diagnosis and Performance Features in L1, L2, and L3*. Turku, Åbo Akademi University (English Department Publications 6). www.doria.fi/handle/10024/73898
- Lindgrén, S-A. & Laine, M. 2007. The adaptation of an adult group screening test for dyslexia into Finland-Swedish: Normative data for university students and the effects of language background on test performance. *Sjöp*, 48, 419-432.
- Lindgrén, S-A. & Laine, M. 2015. *FS-DUVAN™ Dyslexiscreening för finlandssvenska ungdomar och vuxna*. Stockholm, Hogrefe Psykologiförlaget.
- Lindgrén, S-A. & Laine, M. Manuskript-a. *Lilla FS-DUVAN Dyslexiscreening för finlandssvenska elever i åk 3,5 och 7*.
- Lindgrén, S-A. & Laine, M. Manuskript-b. *FSMiniDUVAN Test av fonologisk medvetenhet hos finlandssvenska förskolebarn*.
- Lyttbacka, S. (2014). *Finlandssvenska talterapeuters användning av bedömningsmaterial och behov av normer*. Opublicerad pro gradu avhandling i logopedi. Åbo: Åbo Akademi.

signe-anita.lindgren@abo.fi

TACK!

Förlag: Hogrefe
hogrefe.se hogrefe.fi

Tiina Pukkila Sarilidou

[tiina.sarilidou @ hogrefe.se](mailto:tiina.sarilidou@hogrefe.se)

(Psykologien kustannus)

- FS-DUVAN FS-DUVAN
- <http://www.hogrefe.se/Skola/Las--skriv--och-matematikdiagnostik/Screening/FS-DUVAN/>
- http://www.hogrefe.fi/index?product_id=223

signe-anita.lindgren@abo.fi